

Autor: Christopher R. Hill

Ruská anexe Krymu a pokračující zastrašování Ukrajiny se zdá být koncem pětadvacetiletého období, jehož charakteristickým znakem bylo úsilí o větší sblížení Ruska s euroatlantickými cíli a tradicemi. Nynější otázka zní: Co bude dál?

Jak týdny plynou je čím dál tím jasnější, že největším problémem není ani tak Ukrajina – která se bude i nadále potácet od jedné krize k druhé, jak tomu bylo od doby vyhlášení její nezávislosti před 23 roky – jako spíše Rusko a jeho zpátečnictví, recidivismus a revanšismus.

Přesně před 25 lety, na jaře roku 1989, Polsko a další země uskupení, které bylo v té době známo jako „Východní blok“ učinilo první kroky k vymanění z jejich vynuceného spojenectví se Sovětským svazem. Ve skutečnosti vztah těchto zemí se Sovětským svazem nebyl vůbec žádným spojenectvím, naopak, tyto země byly přesněji označeny jako „satelity“ – státy s omezenou suverenitou, jejichž hlavní funkcí bylo sloužit sovětským zájmům.

Jakkoli pokořujícími a ahistorickými tyto vztahy byly, většina světa toto připojení „Východní Evropy“ k Sovětskému svazu akceptovala jako logickou situaci, díky které byl udržován světový pořádek po skončení 2. světové války. Avšak to, co se jevilo jako trvalé rozdělení světa na soupeřící oblasti zájmů náhle skončilo v roce 1989, kdy Východní blok opustil sféru vlivu Sovětského svazu, brzy následovaný republikami Sovětského svazu samotného.

Rusko nevzniklo jako přejmenovaný Sovětský svaz, ale spíše jako stát s vlastní historií a symboly; člen mezinárodního společenství, nepřítomný po nějakou dobu, který se však náhle vrátil. Po svém vzniku vypadalo znovuzrozené Rusko oddané, svým vlastním způsobem, stejným cílům jako jeho sousední postsovětské republiky: členství v západních institucích, tržní ekonomice a parlamentní demokracii více stran, ačkoli s ruskou tváří.

Tento nový světový řád vydržel po dobu téměř 25 let. Kromě krátce trvající války Ruska s Gruzii v srpnu 2008 (konflikt, na který je všeobecně nahlíženo jako na vyprovokovaný nezodpovědným gruzínským politickým vedením) podvolení a odevzdání se Ruska „Novému světovému řádu,“ jakkoli problematické, bylo jedním z největších výdobytků období po skončení **Studené války**. Dokonce i nechuť Ruska podporovat koordinované akce Západu, jako například v Bosně nebo Kosovu v devadesátých letech, byla založena na argumentech,

Mapa rozmístění největších vojenských základen po světě, naprosto jasně dokazující „recidivismus a revanšismus“ Ruska (zdroj: The Daily Telegraph)

kteří by bylo možné slyšet i v jiných evropských zemích. Ruská demokracie měla jistě svoje nedostatky, což ji však stěžilo čínilo něčím výjimečnou mezi postkomunistickými zeměmi.

Historické vztahy Ruska s Ukrajinou jsou daleko více složitější a nuancované, než mnozí západní odborníci tvrdí. Je těžké mluvit o ruské civilizaci bez toho, aby se nemluvílo o Ukrajině. Ať už jsou ale složitosti jakékoli, současné chování Ruska vůči jeho menšímu sousedovi není zakořeněno v odkazu jejich sdílené historie.

Je zakořeněno v jiném dědictví – **Ruského impéria**, jehož zvyky nezahynuly během sovětského období. Ukrajina nerozvinula – a pravděpodobně ani nemohla – svoji suverenitu způsobem, jakým to učinilo Polsko a další země od roku 1989; nicméně má právo naplánovat si vlastní budoucnost. Ruské zpochybňování státní suverenity Ukrajiny je proto i výzvou celému světu, což je důvodem, proč se ukrajinská krize dostala na přední místo v globální agendě.

Masové sdělovací prostředky ve Spojených státech často poukazují na fakt, že většina Američanů by měla problém najít Ukrajinu na mapě. Američané to však umět nepotřebují. Co potřebují, je porozumět výzvě, které čelí ze strany Ruska, které se jeví, že už nadále nemá zájem o to, co mu Západ posledních 25 let nabízí: zvláštní status v NATO, privilegované vztahy s Evropskou unií a spoluúčast na mezinárodním diplomatickém úsilí. To vše se momentálně jeví smeteno ze stolu.

Co by tedy Západ měl učinit? Přístup založený na sankcích zaměřených na ruskou ekonomiku (a proto i jeho obyvatele) je upřednostňovanou alternativou těch, kteří mají nejméně v sázce (američtí politikové). Avšak sankce nejsou vhodné pro vyvolání vnitřních změn, které Rusko potřebuje. Protože tyto změny musí být dosaženy ruským lidem.

Skutečným problémem pro Západ by měla být podpora bezpečnostních struktur a příprava na „dlouhý běh“. NATO učinilo důležitý krok v ujištění svých východních členů. To neznamená, že by Rusko, které obsadilo Krym a zadržuje Ukrajinu, chtělo činit podobné problémy mezi bývalými sovětskými „spojenci“. Ale historická paměť slábne pomalu.

Poláci si toho jsou velmi dobře vědomi. Před 75 lety byly Francie a Velká Británie součástí dohod, které v případě napadení Polska Německem zavazovaly, že vyhlásí Německu válku. V září 1939, když Německo napadlo Polsko, obě země řádně vyhlásily Německu válku, nevystřelily však jediný náboj, ani neposkytly Polsku žádnou materiální pomoc. Polsko zmizelo z mapy Evropy na pět let.

Ukrajinská krize je ve skutečnosti ruskou krizí. Ukrajina – cokoli z ní nakonec zůstane – se postupně stane západní zemí. Rusko nejeví žádné známky, že bude tohoto příkladu následovat.

Namísto toho to vypadá, že se ruský prezident Vladimír Putin připravuje na dlouhou diplomatickou zimu. Spojené státy se na ni potřebují připravit, obzvláště ve formě podpory partnerů a spojenců a jejich ujištění jak to jen půjde, že ukrajina je poslední, a ne první, obětí Ruska.

DÉLSKÝ POTÁPĚČ

Článek Christophera R. Hilla *The End of the New World Order* vyšel na stránkách Project Syndicate.

O autorovi:

Christopher R. Hill, bývalý náměstek amerického ministra zahraničí pro oblast východní Asie, působil jako velvyslanec USA v Iráku, Jihokorejské republice, Makedonii a Polsku, zvláštní vyslanec USA pro Kosovo, vyjednávač Daytonských mírových dohod a hlavní vyjednávač USA se Severní Koreou v letech 2005-2009. Dnes působí jako děkan Korbelovy fakulty mezinárodních studií na Denverské univerzitě.